

Chalíl Džibrán

P O U T N Í K

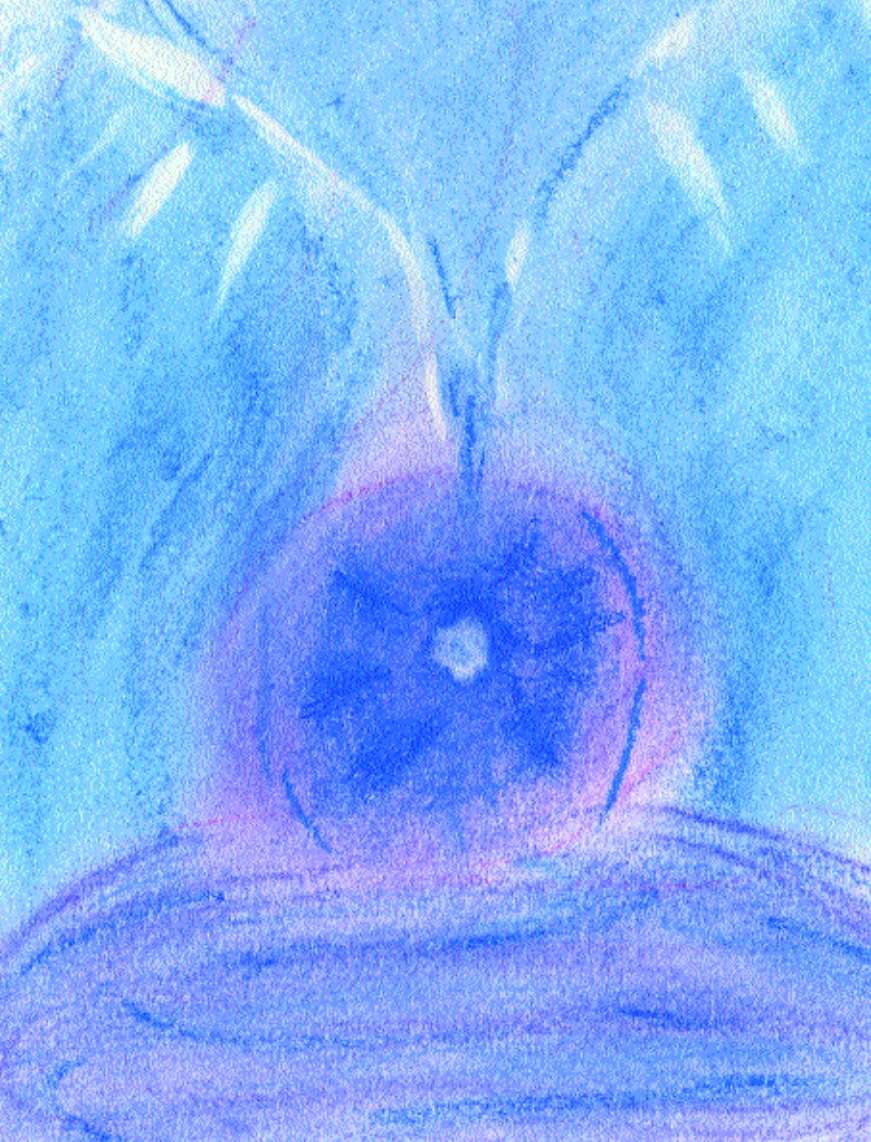
Jeho podobenství a výroky

Vyšehrad 2006

Translation © Vlasta Hesounová, 2006

Illustrations © Johana Vojnářová Hrabíková, 2006

ISBN 80-7021-822-3

Poutník

Potkal jsem ho na rozcestí, měl jen dlouhý plášť a poutnickou hůl a tvář zastřenou bolestí. Pozdravili jsme se a já jsem mu řekl: „Pojď do mého domu a buď mým hostem.“

A on se mnou šel.

Má žena i mé děti nás přivítaly na prahu a on se na ně usmál, a všichni se radovali z jeho příchodu.

Pak jsme se sesedli kolem stolu a byli jsme šťastni, že je ten muž u nás, neboť měl v sobě ticho i tajemství.

Po večeři jsme usedli k ohni a já jsem se ho vyptával na jeho putování.

Toho večera i následujícího dne nám vyprávěl ne jeden příběh, avšak to, co jsem zde zaznamenal, se zrodilo z hořkosti jeho dnů, ač on sám byl vlídný, a ty příběhy jsou z prachu i trpělivosti jeho cesty.

A když od nás po třech dnech odešel, nebylo to, jako by byl odešel host, ale jako by jeden z nás byl dosud v zahradě a zatím se nevrátil domů.

Šat

Jednoho dne se na mořském břehu potkaly Krása a Ošklivost. A tu si řekly: „Pojďme se vykoupat v moři.“

Ihned odložily šat a plavaly ve vodě. Po chvíli se Ošklivost vrátila na břeh, ustrojila se do šatů Kráasy a odešla.

Když Krása také vystoupila z moře a nenašla svůj oděv, oblékla se do šatů Ošklivosti, neboť se styděla být nahá. I ona šla svou cestou.

A až dodnes je lidé často navzájem zaměňují.

Přesto jsou někteří, kteří ihned poznají Krásu podle tváře, byť ji jen zahlédli, a to navzdory jejímu ošacení. A jsou zase jiní, kteří spatří tvář Ošklivosti, ale honosný šat ji skryje před jejich zraky.

Orel a skřivánek

Na jedné skále na vysoké hoře se jednou sešli skřivan a orel. Skřivan pozdravil: „Dobré ráno ti přeji, pane.“ Orel se na něho podíval svrchu a odpověděl ledabyly: „Dobré.“

Skřivánek pravil: „Doufám, pane, že se ti dobře daří.“

„Ano,“ odtušil orel, „daří se nám dobře. Ale cožpak nevíš, že my jsme král všeho ptactva a že nemáš na nás mluvit, dokud nejsi sám osloven?“

Skřivan odpověděl: „Mám za to, že pocházíme z jedné rodiny.“

Orel na něho pohlédl s opovržením a řekl: „Jak jsi na to přišel, že ty a já jsme z jedné rodiny?“

Skřivánek řekl: „Snad ti smím připomenout, že umím létat stejně vysoko jako ty a také umím zpívat a svým zpěvem poskytuji potěšení ostatním tvorům na této zemi. Ale ty nikomu nepůsobíš potěšení ani radost.“

Tu se orel rozzlobil a vykřikl: „Potěšení a radost!? Ty jeden nafoukaný mrňousi! Mohl bych tě zhubit jediným klovnutím zobáku. Jsi sotva velký jako můj pařát.“

V tu chvíli skřivan vzlétl, usadil se orlovi na zádech a začal mu škubat pírka. To orla rozzuřilo, prudce vzlétl do velké výšky, aby se malého dotěry zbavil, jenže se mu to nepodařilo. Nakonec se snesl nazpět na onu skálu na vysoké hoře, rozezlený byl víc než předtím a proklínal tu nešťastnou hodinu, protože ptáček mu pořád seděl za krkem.

V tu chvíli se kolem šinula malá želvička, a jak to spatřila, dala se do smíchu a smála se tak, že se málem převalila na záda.

Orel se podíval na želvičku a rozkřikl se: „Čemu se směješ, ty jedno loudavé stvoření, které se dokáže leda plazit po zemi?“

Želvička odpověděla: „No přece tomu, že ses proměnil v koně, vždyť na tobě jede malý ptáček, ale ten ptáček je lepší než ty.“

Orel řekl: „Jen si jdi pěkně po svých. Tohle je rodinná záležitost mezi mnou a mým bratrem skřivanem.“

Tělo a duše

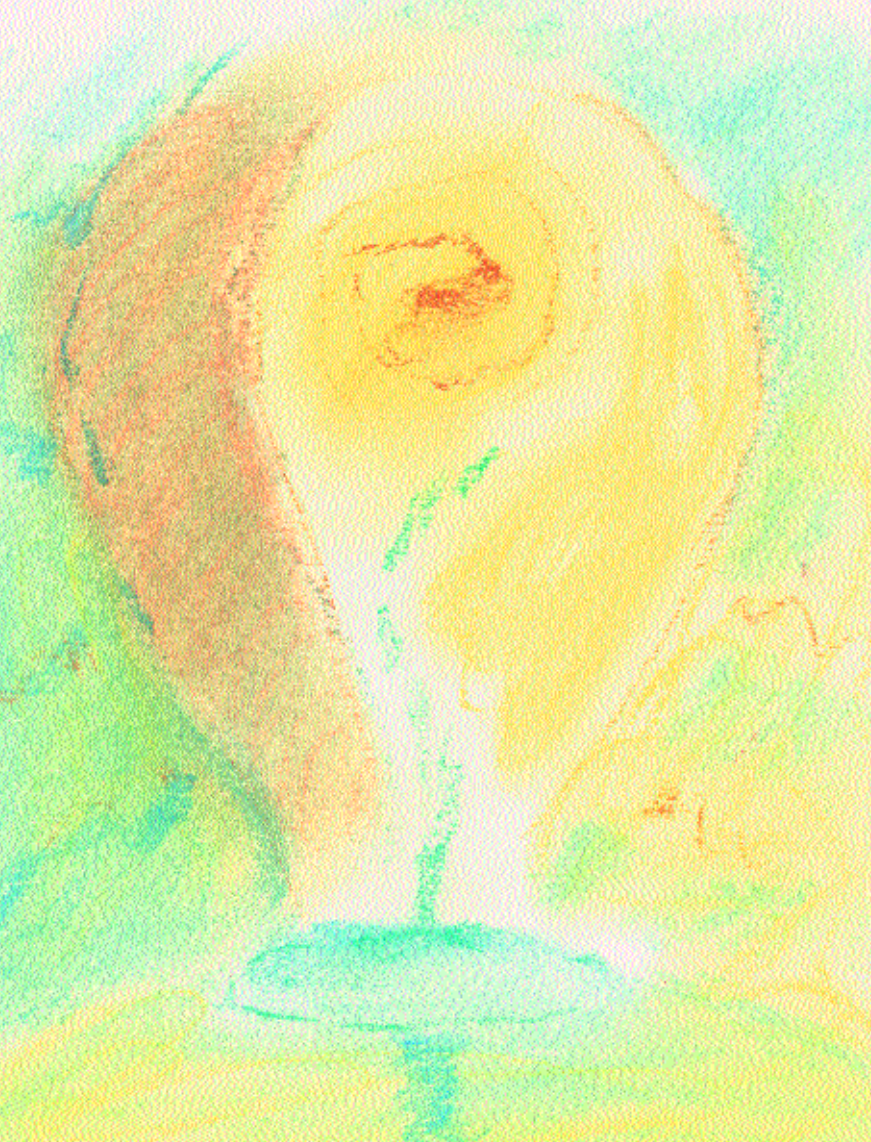
U otevřeného okna seděli muž a žena a za oknem bylo jaro. Tiskli se k sobě a žena pravila muži: „Miluji tě. Jsi hezký, bohatý a vždycky pěkně oblečený.“ Muž odpověděl: „Já miluji tebe. Jsi jako krásná myšlenka, věc příliš vzdálená, než abych ji mohl uchopit, a píseň, kterou slyším ve snu.“

Ale žena se od něho hněvivě odvrátila a řekla: „Pane, okamžitě prosím odejdi. Já nejsem myšlenka ani nic, co se jen objeví ve snu. Jsem žena. Chtěla bych, abys po mně toužil, abych se stala tvou manželkou a matkou tvých nenarozených dětí.“

I rozešli se.

Muž si v duchu říkal: „Hle, další sen se proměnil v mlhu.“

A žena pravila: „Co s mužem, který mě promění v mlhu a sen?“

Dva andělé strážní

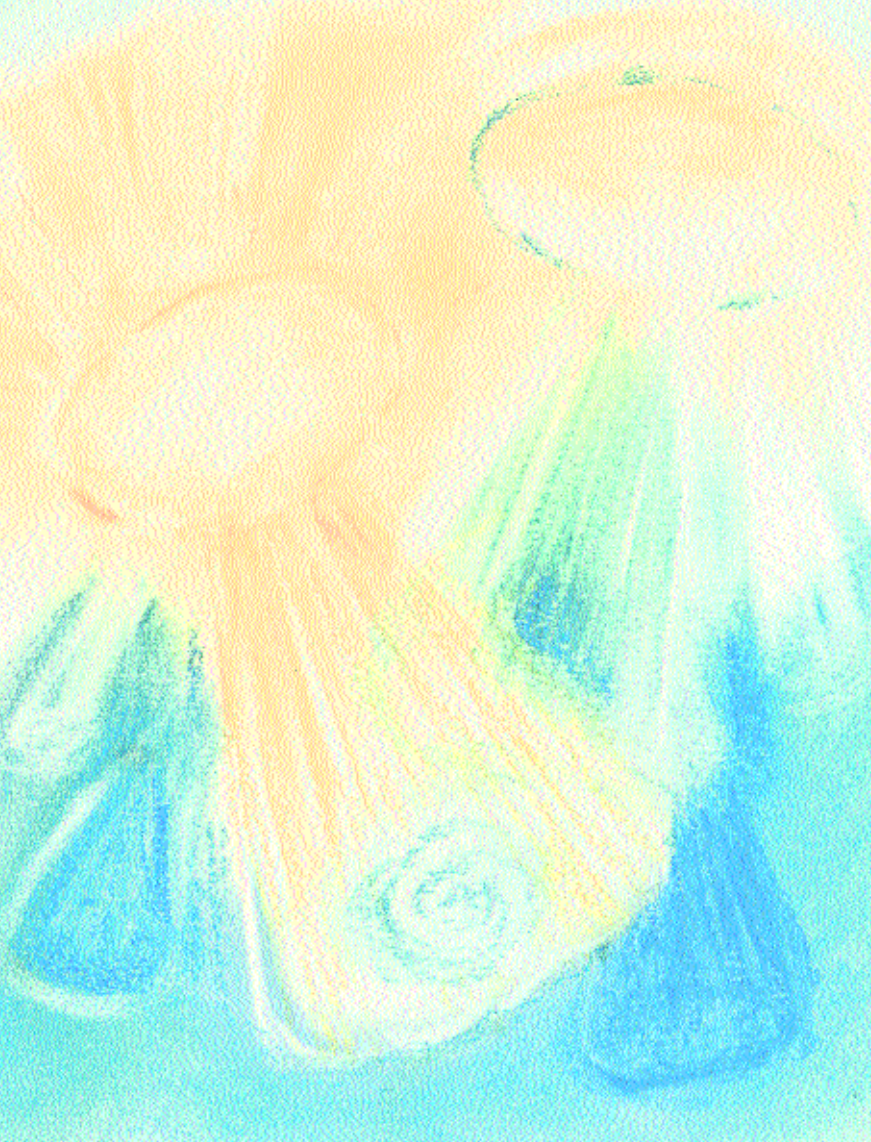
Jednoho večera se dva strážní andělé setkali u městské brány, pozdravili se a rozprávěli spolu.

Jeden anděl se tázal: „Co v poslední době děláš a jaká práce ti byla přidělena?“

A druhý anděl odpověděl: „Dostal jsem za úkol, abych se stal strážcem jednoho muže, který žije v údolí, je to veliký hříšník a je zkažený nad všechno pomyšlení. Ujišťuji tě, že je to náročný úkol a že pracuji, co mi síly stačí.“

První anděl však pravil: „To je lehký úkol. Mnoho hříšníků jsem poznal a nejednou jsem byl jejich strážcem. Avšak nyní mi bylo uloženo, abych bděl nad dobrým světcem, který žije tamhle opodál v té chýši. A věř mi, že je to nesmírně namáhavá práce a vyžaduje velkou bystrost.“

Druhý anděl zvolal: „To je ale domýšlivost! Cožpak může být střežení světce obtížnější než hlídání hříšníka?“

A první anděl odpověděl: „Jaká drzost, tvrdit o mně, že jsem domýšlivý! Neřekl jsem nic než pravdu. Myslím si, že to ty jsi domýšlivý!“

A andělé se pustili do křížku, nejdříve se jen častovali slovy a pak se začali bít pěstmi a křídly.

Jak se tak prali, kráčel kolem archanděl. Zarazil je a řekl: „Proč se perete? A co to má vůbec znamenat? Cožpak nevíte, že je to nanejvýš nevhodné, aby se dva andělé prali u městské brány? Řekněte mi, kvůli čemu jste se tak nepohodli.“

Oba andělé začali mluvit jeden přes druhého a každý tvrdil, že práce, kterou vykonává, je těžší a zaslouží si větší uznání.

Archanděl potřásl hlavou a zamyslel se.

Nakonec řekl: „Přátelé moji, nyní nedokážu rozhodnout, který z vás má větší nárok na úctu a odměnu. Ale jelikož mám tu moc, v zájmu míru a dobré pověsti strážných andělů vám každému dávám práci toho druhého, když oba tvrdíte, že úkol dru-

hého je snazší. Proto nyní jděte a spokojeně vykonávejte svou práci.“

Po tomto příkazu se andělé rozešli svou cestou. Avšak oba se s hněvem ohlíželi po archandělovi. A v srdci si oba říkali: „Ach, ti archandělé! Den co den nám andělům jenom ztrpčují život!“

Avšak archanděl zůstal stát a znovu se zamyslel. A v duchu si říkal: „Vskutku musíme být neustále ve střehu a dohlížet na strážné anděly.“

Zákony a zákonodárství

Před mnoha věky žil jeden velký král, král velmi moudrý. A přál si, aby jeho poddaní měli platné zákony.

Svolal tisíc moudrých mužů z tisíce různých kmenů, aby se dostavili do jeho sídelního města a vytvořili zákony.

A tak se také stalo.

Avšak když bylo tisíc zákonů sepsáno na pergamen a předloženo králi, a když si je král všechny přečetl, tu v duši hořce zaplakal, neboť předtím nevěděl, že v jeho království je na tisíc různých zločinů. Poté povolal svého písaře a s úsměvem na rtech mu sám nadiktoval zákony. A bylo jich pouze sedm.

A tisíc moudrých mužů ho rozezleně opustilo a vrátili se ke svým kmenům se zákony, které sami vytvořili. A každý kmen se řídil zákony svých moudrých mužů.

Proto mají v té zemi až dodnes tisíc zákonů.

Je to veliká země, má tisíc vězení a ta vězení jsou plná žen i mužů, kteří některý z tisíce zákonů porušili.

Je to vskutku veliká země, avšak lidé, kteří v ní žijí, jsou potomky tisíce zákonodárců, leč pouze jednoho jediného moudrého krále.

DOSLOV

Jednou z nejčtenějších knih 20. století se stal útlý svazek rozjímání nad láskou, přátelstvím, náboženstvím i všednodenním životem. Nesl název „Prorok“ a jeho autorem byl Chalíl Džibrán, libanonský esejista, mystický básník a malíř.

Džibrán se narodil v severolibanonském Bšarré roku 1883 v chudé rodině maronitských křesťanů, zapojené do odboje proti osmanské nadvládě. Když bylo Džibránovi osm, zatkli jeho otce a rodina přišla o veškeré jmění i o střechu nad hlavou. O pár let později matka rozhodla, že se s Džibránem, jeho bratrem a dvěma sestrami vydá za lepším do Spojených států. Usadili se v Bostonu. Džibrán zde jako jediný z rodiny mohl chodit do školy; ze své domoviny si odnesl základy syrštiny a arabštiny, jakož i náboženství, jimž se přiučil v církevní škole.

Ve škole záhy vyšel najevo jeho kreslířský talent a učitelka třináctiletého Džibrána seznámila s místním uměleckým fotografem a vydavatelem Fredem Hollandem Dayem, vyznavačem symbolismu, Keatse a Wildea.

Pod Dayovým vedením prohluboval Džibrán své osobité umělecké dovednosti a rozšiřoval si obzor hojnou četbou. Díky němu se též seznámil s básnířkou Josephine P. Peabody, jež se stává jeho první múzou. Jeho pozdější žádost o ruku ale odmítne. V Bostonu Džibrán zaznamenal první umělecké úspěchy a jeho kresby se objevily na titulních stranách několika knih. Toto období je předznamenáním inspirace jeho děl literárních: nenaplněná láska k Josephine je prvním z předobrazů Selmy Karamy a nadpozemsky vznešeného, leč tragicky skončivšího citu ve „Zlomených křídlech“.

Po několika letech strávených v Americe odjíždí Džibrán r. 1898 zpět do Libanonu, aby tu studoval arabskou literaturu. Při setkání s utlačovanou vlastní

v něm narůstá odpor vůči všemu vnějšímu donucování a začínají se formovat jeho sociální, politické a proticírkevní názory.

O čtyři léta později, v roce 1902, se vrací za pohnutých okolností zpět do Ameriky: sestru již živou nespatří, jeho bratr a matka umírají zanedlouho. Těžké období překonává díky přátelům: na Dayův popud připraví svou první výstavu, na níž potkáva druhou osudovou ženu, Mary Haskell. Ta se na dlouhá léta stane jeho mecenášem, nejbližší kritičkou i korektorkou jeho anglických textů, v nichž Džibrán stále hledal pevnou půdu pod nohama. Psát anglicky ostatně začne až z jejího podnětu. Posud píše jen arabsky: od roku 1904 publikuje v listě *Al-Muhádžir* („Emigrant“), své první arabsky psané dílo *Al-Músíqa* vydává roku 1905 v New Yorku; o rok později následuje trojice alegorií „Údolí nymf“, kde vyjadřuje své náboženské, sociální a antiklerikální názory. V roce 1908 vycházejí arabsky jeho „Odbojní duchové“, čtvero příběhů s podobně

kritickým zaměřením jako dílo předchozí – poslední ze čtveřice, „Chalíl heretik“, dýše mystickou spiritualitou, jejíž potenciál se ovšem vybíjí v prudké sociální kritice a apoteóze rovnosti. Za knihu byl Džibrán dokonce exkomunikován z církve.

V témže roce odjíždí Chalíl Džibrán studovat do Paříže – díky finanční podpoře své o deset let starší přítelkyně Mary. Na škole dlouho nevydrží, zato si zamiluje francouzský kulturní život. Navštíví rovněž Londýn.

Po téměř dvou a půl letech se vrací zpět do Spojených států. Koncem roku 1910 odmítá Mary jeho nabídku k sňatku a Džibrán se, natrvalo, stěhuje do New Yorku, aniž však přetrhl pouto vzájemného přátelství. O dva roky později vychází arabsky „Zlomená křídla“ (česky 1996), v jisté míře autobiografický příběh zklamané lásky.

Mezitím Džibrán, který se považuje především za malíře, portrétuje významné osobnosti své doby, mimo jiné W. B. Yeatse či C. G. Junga. Stupňuje

těž svou politickou aktivitu: krom psaní článků v arabských listech se aktivně zapojuje do Golden Links Society sdružující arabské přistěhovalce a snaží se přesvědčit generála Garibaldiho, vnuka slavného italského generála téhož jména, aby na Blízkém Východě zasáhl proti Turkům; za první světové války se pak stává velkým zastáncem společné arabské akce proti osmanské nadvládě.

Roku 1914 vydává Džibrán svou další arabsky psanou knihu, „Slzy a úsměv“, v níž zpracoval některé své starší texty. Čtyři roky nato vychází jeho první anglické dílo, sbírka parabol nazvaná *Madman*, „Blázen“ (česky 1994), na níž měla svůj podíl i věrná korektorka Mary. Kniha byla přijata dobře, její autor byl srovnáván s Thákurem a Blakem.

Džibrán se stal populárním. Žije v té době čilým společenským životem, r. 1916 se stává prvním přistěhovalcem píšícím pro literární magazín *The Seven Arts*, inspirovuje se Nietzsche, teosofií, východní spiritualitou, obestírá se nimbem tajemného

východního mága. Vydává další dílo v angličtině (*The Forerunner*, „Zvěstovatel“, 1920), zakládá s přáteli literární společnost Al-Rábita al-kalamíjja a pracuje na svém dnes nejslavnějším díle, *The Prophet*. „Prorok“ vyšel prvně v New Yorku roku 1923 a od té doby bezpočtukrát, celkem ve více než dvaceti jazycích (česky poprvé 1932). V tomto díle, plánovaném původně jako trilogie, z níž ovšem dokončena byla jen první část, kdežto druhá zůstala nedokončena a třetí nikdy nenapsal, projevuje se plně inspirace biblickým jazykem i Nietzscheovým „Zarathustrou“.

Týž rok 1923 přinesl i další arabské dílo, „Nové a podivuhodné“. Vyšlo v Káhiře.

Roku 1926 se Mary Haskell provdala a Džibrán vydává svazek paralel a aforismů nazvaný „Písek a pěna“ (*Sand and Foam*; česky 1998).

Kolem roku 1928 se však začíná zhoršovat jeho zdravotní stav. Ozývá se staré zranění ruky, přidávají se psychické potíže, deprese. Džibrán se snaží

přemáhat problémy alkoholem. Rozhodne se ještě zakoupit klášter v Bšarré a v témže roce vydává své nejrozsáhlejší dílo „Ježíš, syn člověka“ (*Jesus, Son of Man*; slovensky 2005), v němž se pokouší zahlédnout Ježíše očima jeho současníků. Dílo se opět setkává s pozitivním ohlasem. Džibrán začíná znovu zpracovávat svůj starý příběh o třech bozích. Text *The Earth Gods*, „Bohové země“ (česky 1996), odchází do tisku v půli roku 1930. Jeho vydání v následujícím roce se však už Džibrán nedočká. 10. dubna 1931 umírá v newyorské nemocnici na rakovinu jater. Po obřadech ve Spojených státech je jeho tělo převezeno do Libanonu a uloženo v klášterní kobce v Bšarré. Následujícího roku vychází posmrtně soubor parabol pod názvem „Poutník“ (*The Wanderer*), o rok později pak druhá část zamýšlené trilogie o Prorokovi, „Zahrada prorokova“ (*The Garden of the Prophet*; česky 1990).